

**Έκθεση της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής για τη Διερεύνηση Θεμάτων που
Αφορούν σε Δάνεια Πολιτικά Εκτεθειμένων Προσώπων για την Απόφαση της
Βουλής των Αντιπροσώπων για δημοσιοποίηση της λεγόμενης «Λίστας
Γιωρκάτζη» βάσει εισήγησης της Ad Hoc Κοινοβουλευτικής Επιτροπής για τη
Διερεύνηση Θεμάτων που Αφορούν σε Δάνεια Πολιτικά Εκτεθειμένων
Προσώπων**

Παρόντες:

Αδάμος Αδάμου, πρόεδρος

Μιχάλης Γιωργάλλας

Μάριος Μαυρίδης

Γιώργος Περδίκης

Στέφανος Στεφάνου

Λίνος Παπαγιάννης

Νικόλας Παπαδόπουλος

Γιώργος Λιλλήκας

Η Κοινοβουλευτική Επιτροπή για τη Διερεύνηση Θεμάτων που Αφορούν σε Δάνεια Πολιτικά Εκτεθειμένων Προσώπων, συνήλθε σε τρεις συνεδρίες της που πραγματοποιήθηκαν στις 20, 27 και 28 Ιανουαρίου 2021 και επανεξέτασε το ζήτημα της δημοσιοποίησης της λεγόμενης Λίστας Γιωρκάτζη (εφεξής «Λίστα»), όπως και του τρόπου δημοσιοποίησής της.

Στο στάδιο της συζήτησης κλήθηκαν και παρευρέθηκαν ενώπιον της επιτροπής οι τρεις εξωτερικοί νομικοί σύμβουλοι, στους οποίους λόγω της νομικής αυθεντίας και του εγνωσμένου κύρους τους, ο Πρόεδρος της Βουλής κατ' εξουσιοδότηση της επιτροπής είχε αποταθεί με επιστολή του ημερομηνίας 17 Νοεμβρίου 2020, θέτοντας συγκεκριμένα ερωτήματα σε σχέση με τα περιθώρια και/ή τις πιθανές επιπτώσεις από τη δημοσιοποίηση της Λίστας επί της Βουλής των Αντιπροσώπων ως θεσμού, όσο και για το ενδεχόμενο παραβίασης προσωπικών δεδομένων και των συνακόλουθων επιπτώσεων και νομικών περιπλοκών που θα ήταν δυνατό να δημιουργηθούν.

Όπως είναι γνωστό, σχετική Απόφαση της Βουλής για άμεση δημοσιοποίηση της Λίστας, είχε ληφθεί κατά πλειοψηφία από την Ολομέλεια του σώματος στις 17 Ιουλίου 2020 και είχε σταλεί για δημοσίευση στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας, ακολούθως όμως αναπέμφθηκε από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας βάσει του άρθρου 51.1 του Συντάγματος, με αποτέλεσμα η εν λόγω Απόφαση να έχει έκτοτε παραμείνει ουσιαστικά ανεκτέλεστη.

Στην παρούσα φάση, η επιτροπή έχοντας ενώπιόν της συγκεκριμένες απαντήσεις επί των τεθέντων ερωτημάτων, όπως αυτές εξάγονται από τη γνωμάτευση των εξωτερικών συμβούλων προς τον Πρόεδρο της Βουλής, ημερομηνίας 1^η Δεκεμβρίου 2020, αποφάσισε ομόφωνα να υποβάλει εκ νέου εισήγηση στην Ολομέλεια του σώματος για ψήφιση Απόφασης βάσει των διατάξεων του Άρθρου 78.1 του Συντάγματος, η οποία, όμως, να δημοσιευθεί δι' απευθείας παραγγέλματος του Προέδρου της Βουλής στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας βάσει της παραχωρημένης εκ του Συντάγματος αρχής της αυτονομίας της Βουλής (Άρθρου 73.1). Σημειώνεται ότι, η εν λόγω Απόφαση θα αποτελέσει τη νόμιμη βάση δημοσιοποίησης της Λίστας επιπλέον δε, σύμφωνα με τη σχετική απόφαση της επιτροπής, πρέπει να καθορίζει ρητά και τον τρόπο δημοσιοποίησης της Λίστας που σύμφωνα με την εισήγηση της επιτροπής πρέπει να διαλαμβάνει την ανάρτηση της Λίστας στην επίσημη ιστοσελίδα της Βουλής.

Υπό το φως των πιο πάνω, η επιτροπή στην παρουσία των εξωτερικών νομικών της συμβούλων, συζήτησε αρχικά όλες τις πτυχές που αφορούν στη δημοσιοποίηση της Λίστας με έμφαση στη νομική πλευρά της πιθανής επέμβασης στο κατοχυρωμένο τόσο συνταγματικά, όσο και από ευρωπαϊκές και διεθνείς συμβάσεις δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή, όπως και στις επιπτώσεις από ενδεχόμενη παραβίαση προσωπικών δεδομένων. Εξετάσθηκε επίσης ο θεσμικός ρόλος της Βουλής και οι εξουσίες της, θέματα ασυλίας και υπεράσπισης έναντι αστικών αγωγών. Συναφώς και όπως σχετικά τονίσθηκε από

πλευράς των εξωτερικών νομικών συμβούλων, η επιτροπή και κατ' επέκταση το σώμα, ασκώντας τον κυρίαρχο θεσμικό του ρόλο δύναται χωρίς κώλυμα να προχωρήσει σε δημοσιοποίηση της Λίστας, λαμβάνοντας εκ νέου δεσμευτική Απόφαση δεδομένου ότι θα προβεί στην αναγκαία στάθμιση, ήτοι μεταξύ πιεστικής κοινωνικής ανάγκης, όπως αυτή έχει ήδη από πολλού εκφραστεί, και δημοσίου συμφέροντος εξειδικευμένου περαιτέρω κατά τρόπο που η όποια επέμβαση σε θεμελιώδη δικαιώματα και ελευθερίες να αντισταθμισθεί με τον επιδιωκόμενο σκοπό, που εν προκειμένω είναι η πληροφόρηση του κοινού αναφορικά με Πολιτικώς Εκτεθειμένα Πρόσωπα (ΠΕΠ).

Συναφώς με τα πιο πάνω, η επιτροπή προέβη στην αναγκαία στάθμιση, την οποία καταγράφει στην παρούσα έκθεσή της και την οποία υποβάλλει ως νομικό υπόβαθρο των εισηγήσεών της προς το Σώμα μαζί με το κείμενο της υπό ψήφιση Απόφασης και ως αναπόσπαστο μέρος αυτής.

Σημειώνεται, συναφώς, ότι η επιτροπή προβαίνοντας σε στάθμιση μεταξύ του επιδιωκόμενου σκοπού και του μέσου προς επίτευξη αυτού, έλαβε υπόψη τα κάτωθι:

1. Το άρθρο 15 του Συντάγματος, σύμφωνα με το οποίο δεν χωρεί επέμβαση στο δικαίωμα εκάστου όπως η ιδιωτική του ζωή τυγχάνει σεβασμού, εκτός εάν τοιαύτη επέμβαση, μεταξύ άλλων, είναι προς το συμφέρον της διαφάνειας στη δημόσια ζωή ή είναι αναγκαία για σκοπούς λήψης μέτρων εναντίον της διαφθοράς στη δημόσια ζωή.
2. την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) και ειδικά το άρθρο 8 αυτής περί του δικαιώματος σεβασμού της ιδιωτικής ζωής και των περιορισμών αυτού στις προβλεπόμενες περιπτώσεις, όπως και το άρθρο 10 για το δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης.
3. τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και ειδικότερα τα άρθρα 7 και 8 αυτού περί του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής και περί της

προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, αντίστοιχα, όπως και περί της επεξεργασίας τέτοιων δεδομένων για προβλεπόμενους θεμιτούς λόγους.

4. τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) για την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών.
5. τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΔΑ) για το κατοχυρωμένο στο άρθρο 8 της ΕΣΔΑ δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή, καθώς και των νόμιμων περιορισμών του, όπως και το κατοχυρωμένο στο άρθρο 10 αυτής δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης και ειδικότερα την ελευθερία γνώμης και την ελευθερία λήψης ή μετάδοσης πληροφοριών, καταλήγοντας ότι:
 - α. η δημοσιοποίηση της Λίστας αποτελεί, εν πρώτοις, μία μείζονος σημασίας δικαιολογική απόφαση, η οποία εντάσσεται στο πλαίσιο της αρχής της διαφάνειας και συνιστά αναγκαία προϋπόθεση πραγμάτωσης της λογοδοσίας των δημόσιων προσώπων και δη των αιρετών αξιωματούχων, συνακόλουθα δε παράμετρο της θεσμικής υποχρέωσης της Βουλής των Αντιπροσώπων να συμβάλει στην παροχή της αναγκαίας πληροφόρησης προς την κοινωνία μέσω δημοσιοποίησης και συνακόλουθα πρόσβασης στα υπό αναφορά στοιχεία.
 - β. η δημοσιοποίηση της Λίστας, προς ικανοποίηση της εκφρασθείσας πιεστικής κοινωνικής ανάγκης, θα συμβάλει τα μέγιστα στην αποκατάσταση της εν γένει εικόνας του δημόσιου βίου, ο οποίος επλήγη καίρια και, εν πολλοίς, ανεπανόρθωτα από τις επί μακρόν συζητήσεις περί της δυνατότητας και/ή της σκοπιμότητας δημοσιοποίησης της Λίστας και περί όλων των πτυχών του ζητήματος.

- γ. η δημοσιοποίηση της Λίστας, λαμβανομένης υπόψη της σχετικής νομολογίας του ΕΔΔΑ για το κατοχυρωμένο στο Άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) δικαίωμα της ιδιωτικής ζωής, κρίνεται εν προκειμένω αναγκαία εντός μίας δημοκρατικής κοινωνίας και αντισταθμίζεται με την από πολλού εκφρασθείσα έντονη και πιεστική απαίτηση της κοινωνίας προς τη Βουλή των Αντιπροσώπων να προχωρήσει σε δημοσιοποίησή της. (ΕΔΔΑ, *Handyside κ Ηνωμένου Βασιλείου*, 7.12.1976, παρ. 48)
- δ. η δημοσιοποίηση της Λίστας κατά τον υποδεικνυόμενο τρόπο, μη υπάρχοντος εναλλακτικού υπό τις περιστάσεις μέσου προς επίτευξη του επιδιωκόμενου στόχου είναι αναλογική, αντισταθμιζόμενη ειδικότερα από το έντονο και πιεστικά εκφρασθέν ενδιαφέρον της κοινωνίας για τις υπό αποκάλυψη πληροφορίες αναφορικά με Πολιτικώς Εκτεθειμένα Πρόσωπα (ΠΕΠ), τα οποία, ούτως ή άλλως, έχουν υποχρέωση λογοδοσίας αλλά και υποχρέωση αυξημένης ανοχής έναντι της όποιας κριτικής, συναφώς δε ο επιδιωκόμενος σκοπός και εν προκειμένω τα συγκεκριμένα μέσα προς επίτευξή του, ήτοι η ικανοποίηση της έντονης κοινωνικής απαίτησης για πληροφόρηση μέσω δημοσιοποίησης της Λίστας σε μία δημοκρατική κοινωνία, συνιστούν εύλογο και αναλογικό μέτρο. (ΕΔΔΑ, *Haase κ Γερμανίας*, 8.4.2004, παρ. 101)
- ε. η επιβαλλόμενη στην παρούσα φάση δημοσιοποίηση της Λίστας υπαγορεύεται από σοβαρούς λόγους, ήτοι από τις έντονες πιέσεις εκ μέρους της κοινωνίας προς αποκάλυψη στοιχείων αναφορικά με ΠΕΠ, τα οποία όφειλαν εκ προοιμίου να γνωρίζουν τα όρια εντός των οποίων ως δημόσια πρόσωπα οφείλουν να ενεργούν. (ΕΔΔΑ, *Fernandez Martinez κ Ισπανίας*, 12.6.2004)

- στ. η δημοσιοποίηση της Λίστας συνιστά, υπό τις περιστάσεις εύλογο μέτρο λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι ούτε η υπόσταση ούτε η ασφάλεια των προσώπων, τα στοιχεία των οποίων εμπεριέχονται στο εν λόγω έγγραφο απειλείται καθ' οιονδήποτε τρόπο, (ΕΔΔΑ, *L.B κ Ουγγαρίας*, 12.1.2021).
- ζ. η υπόληψη ενός πολιτικού προσώπου, τυγχάνει μεν νομολογιακά προστασίας, παρά ταύτα η όποια επέμβαση σε θεμελιώδη δικαιώματα σταθμιζόμενη εν προκειμένω με το γενικό συμφέρον της δημόσιας συζήτησης, εντάσσει τα ΠΕΠ σε ευρύτερα από τα συνήθη πλαίσια αποδεκτής κριτικής εκ μέρους της κοινής γνώμης, καθιστώντας τα υποχρεωμένα να επιδεικνύουν μεγαλύτερη ανοχή στην όποια κριτική. (ΕΔΔΑ, *Colombani κ.ά. κ Γαλλίας*, 25.6.2002, παρ. 68-69, *Affaire Lopes Gomes da Silva κ Πορτογαλλίας*, 28.9.2000, παρ. 30).
- η. στη Λίστα περιέχονται μεν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, παρά ταύτα και σύμφωνα με τις διατάξεις του εφαρμοστικού νόμου του Γενικού Κανονισμού για την Προστασία Δεδομένων¹ [Νόμος υπ' αριθμό 125(Ι) του 2018], η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 5 του οικείου εφαρμοστικού νόμου, είναι νόμιμη όταν διενεργείται από τη Βουλή των Αντιπροσώπων στο πλαίσιο των εξουσιών της και επιπλέον εκτελείται προς το δημόσιο συμφέρον, το οποίο εν προκειμένω επιβάλλεται από την πιεστική απαίτηση της κοινωνίας να λάβει γνώση για τις πληροφορίες που εμπεριέχονται στη Λίστα σε σχέση με ΠΕΠ.
- θ. σύμφωνα με νομολογία του ΔΕΕ, το ευρωπαϊκό δίκαιο για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών, ήτοι ο

¹ Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27^{ης} Απριλίου 2016 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και για την κατάργηση της Οδηγίας 95/46/ΕΚ.

Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679,² δεν υπεισέρχεται σε θέματα προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών που συνδέονται με δραστηριότητες που δεν διέπονται από το κοινοτικό δίκαιο και δεν επηρεάζει την υφιστάμενη ισορροπία ανάμεσα στο δικαίωμα του ατόμου στην ιδιωτική ζωή και στη δυνατότητα επέμβασης σε αυτά, εφόσον τούτο κρίνεται αναγκαίο [La Quadrature du Net and Others (C-511/18 και C-512/18)] .

Αναφέροντας τα πιο πάνω, η επιτροπή σημειώνει ότι κατέληξε επίσης, λαμβάνοντας υπόψη τις εισηγήσεις των εξωτερικών νομικών συμβούλων σε συγκεκριμένη εισήγηση για τον τρόπο δημοσιοποίησης της Λίστας, τον οποίο έχει περιλάβει στο κείμενο σχεδίου Απόφασης, το οποίο διά της παρούσης υποβάλλει στην Ολομέλεια του σώματος προς ψήφιση για σκοπούς υλοποίησης της ομόφωνης εισήγησής της προς το σώμα για ψήφιση της σχετικής Απόφασης και υλοποίηση της δημοσιοποίησης της Λίστας κατά τον αναφερόμενο σε αυτή τρόπο.

Η επιστολή του Προέδρου της Βουλής, ημερομηνίας 17 Νοεμβρίου 2020 προς τους εξωτερικούς νομικούς συμβούλους, όπως και η σχετική απάντηση/γνωμάτευση ημερομηνίας 1^η Δεκεμβρίου 2020, επισυνάπτονται στην παρούσα έκθεση ως Παράρτημα.

28 Ιανουαρίου 2021

ΤΙ/ΓΧ
23.07.023.004-ek

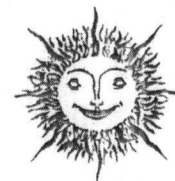
² Ibid.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΠΡΟΕΔΡΟΥ

CYPRVS AETEMA

Αρ. Φακ.: 23.07.023.005

19 Νοεμβρίου 2020

Κυρίου
Ανδρέα Σ. Αγγελίδη
Χρίστο Μ. Τριανταφυλλίδη
Αχιλλέα Κ. Αιμιλιανίδη

Θέμα: Δημοσιοποίηση της «Λίστας Γιωρκάτζη»
από τη Βουλή των Αντιπροσώπων

Αναφέρομαι στο πιο πάνω θέμα, το οποίο απασχόλησε επί μακρόν τη Βουλή υπό την προεδρία του τέως Προέδρου της Βουλής και για το οποίο είμαι εξουσιοδοτημένος από την Ad Hoc Κοινοβουλευτική Επιτροπή για τη Διερεύνηση Θεμάτων που Αφορούν σε Δάνεια Πολιτικά Εκτεθειμένων Προσώπων να απευθυνθώ σε εξωτερικούς έγκριτους και εγνωσμένου κύρους νομικούς, υποβάλλοντας αριθμό προκυπτόντων ερωτημάτων, τα οποία άπτονται του περαιτέρω χειρισμού του όλου θέματος και των οποίων η απάντηση αναμένεται ότι θα υποβοηθήσει τα μέγιστα τη Βουλή στο έργο της.

Όπως είναι γνωστό, η Βουλή των Αντιπροσώπων, ενεργώντας βάσει του άρθρου 78.1 του Συντάγματος, με Απόφασή της που λήφθηκε από την Ολομέλεια του σώματος στις 17 Ιουλίου 2020, τάχθηκε κατά πλειοψηφία υπέρ της άμεσης δημοσιοποίησης της λεγόμενης «Λίστας Γιωρκάτζη» (εφεξής «Λίστα»).

Η εν λόγω απόφαση, παρότι στάλθηκε για δημοσίευση στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας, σύμφωνα με το άρθρο 82 του Συντάγματος, με επιστολή του Προέδρου της Δημοκρατίας προς τον τέως Πρόεδρο της Βουλής, ημερομηνίας 29 Ιουλίου 2020 αναπέμφθηκε βάσει των άρθρων 51.1 του Συντάγματος μαζί με αριθμό νόμων που είχαν επίσης ψηφισθεί κατά την ίδια συνεδρία της Ολομέλειας.

Συναφώς και όπως ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας αναφέρει στην επιστολή του, ανατρέχοντας μάλιστα και σε σχετική επί του θέματος γνωμάτευση του Γενικού Εισαγγελέα της Δημοκρατίας, ημερομηνίας 28 Ιουλίου 2000, η συγκεκριμένη Απόφαση της Βουλής δεν αποτελούσε απόφαση η οποία να ηδύνατο να εκδοθεί δυνάμει του άρθρου 52 του Συντάγματος, καθώς αυτή αποτελούσε έκφραση πολιτικής βούλησης, η λήψη της οποίας δεν προβλεπόταν από καμία συνταγματική διάταξη, συνεπώς δεν ενέπιπτε στον όρο «Απόφαση», εννοώντας, προφανώς, την προβλεπόμενη στο άρθρο 52 του Συντάγματος απόφαση.

Επιπροσθέτως των πιο πάνω, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας αναφερόμενος σε επί μέρους σημεία της σχετικής γνωμάτευσης του Γενικού Εισαγγελέα της Δημοκρατίας έθεσε ευρύτερα ζητήματα συνταγματικότητας, επικαλούμενος συγκεκριμένα άρθρα του Συντάγματος και αμφισβητώντας σε τελευταία ανάλυση τη νομιμότητα λήψης αποφάσεων από την Ολομέλεια του σώματος κατά τη συγκεκριμένη συνεδρία του σώματος, καθότι, όπως ανέφερε, κατά την εν λόγω συνεδρία ο Πρόεδρος της Βουλής ενώ προήδρευε της συνεδρίας, ασκούσε δυνάμει του άρθρου 36.2 του Συντάγματος κατά την ίδια περίοδο και το λειτουργήμα του Προέδρου της Δημοκρατίας, ο οποίος απουσίαζε στο εξωτερικό.

Στην παρούσα φάση, ύστερα από την παραίτηση του τέως Προέδρου της Βουλής και την εκλογή στο εν λόγω αξίωμα νέου Προέδρου και δεδομένου ότι η τότε ληφθείσα Απόφαση της Βουλής για άμεση δημοσιοποίηση της Λίστας παρέμεινε μέχρι σήμερα ουσιαστικά ανεκτέλεστη, τίθεται εκ νέου επί τάπητος από τα εν τη Βουλή κόμματα η επιταγή προς τον νυν Πρόεδρο της Βουλής, να προχωρήσει σε άμεση δημοσιοποίηση της Λίστας και μάλιστα σύμφωνα με το διατακτικό της σχετικής απόφασης, αυτούσιας και μη επικαιροποιημένης.

Προτού προχωρήσω σε υλοποίηση της ειλημμένης, σύμφωνα με τα πιο πάνω, Απόφασης της Βουλής, όπως πιο πάνω αναφέρω, έχω εξουσιοδοτηθεί από την Ad Hoc κοινοβουλευτική επιτροπή της οποίας προεδρεύω, η οποία συζήτησε το όλο θέμα εκ νέου σε συνεδρία της ημερομηνίας 17 Νοεμβρίου 2020, να προστρέξω στη νομική αυθεντία εξωτερικών νομικών εγνωσμένου κύρους, υποβάλλοντας τα ακόλουθα ερωτήματα:

1. Είναι η Βουλή των Αντιπροσώπων κυρίαρχο θεσμικό όργανο, με εκ του Συντάγματος παραχωρημένη αυτονομία δυνάμει του άρθρου 73 αυτού, αλλά και ευρύτερα ως μέσο άσκησης κυριαρχίας του κράτους και μέσο κατ' εξοχήν έκφρασης της αρχής της διάκρισης των εξουσιών, ώστε να δύναται να λαμβάνει όταν και εφόσον το κρίνει σκόπιμο «πολιτικές» αποφάσεις και να τις υλοποιεί κατά τον τρόπο που η ίδια ως σώμα εκάστοτε αποφασίζει βάσει εσωτερικών διαδικασιών, χωρίς να υπόκειται σε οιοδήποτε είδους έλεγχο συνταγματικότητας, πέραν του προβλεπόμενου ελέγχου συνταγματικότητας των νόμων που ψηφίζει βάσει των άρθρων 51 και 140 του Συντάγματος;
2. Είναι η Βουλή των Αντιπροσώπων κυρίαρχη ανεξάρτητη εξουσία μη καθ' οιονδήποτε τρόπο υπόλογη, κατά τον τρόπον που οποιαδήποτε άλλη οντότητα με νομική προσωπικότητα δύναται να ενάγει και να ενάγεται υποκείμενη σε αξιώσεις αστικής φύσεως εκ μέρους εναγόντων και/ή υπέχοντας ποινική ευθύνη για πράξεις ή παραλείψεις της;
3. Περαιτέρω, ως πολιτικό θεσμικό όργανο η Βουλή των Αντιπροσώπων υπόκειται καθ' οιονδήποτε τρόπο σε έλεγχο νομιμότητας ενώπιον διοικητικού Δικαστηρίου για αποφάσεις της, όπως οποιοδήποτε διοικητικό όργανο υποκείμενο για τις εκτελεστές αποφάσεις του σε προσφυγή βάσει του Άρθρου 146 του Συντάγματος, κατ' επέκταση δε αστικώς υπεύθυνη για αποζημιώσεις;
4. Είναι καθ' οιονδήποτε τρόπο δυνατή η υπαγωγή της Βουλής στο άρθρο 172 του Συντάγματος, έτσι που η Δημοκρατία να καθίσταται υπόλογη για πράξεις ή παραλείψεις, είτε της ίδιας ως αρχής είτε των μελών ή λειτουργών του προσωπικού της;
5. Με δεδομένη την ισχύουσα σε όλα τα σύγχρονα κράτη δικαίου αρχή της αυτονομίας των αντιπροσωπευτικών σωμάτων, της Βουλής των Αντιπροσώπων μη εξαιρουμένης και όπως η αρχή αυτή βρίσκει την έκφρασή της στο άρθρο 73.1 του Συντάγματος, σύμφωνα με το οποίο η Βουλή ρυθμίζει διά του Κανονισμού της κάθε θέμα της τηρουμένης υπ' αυτής διαδικασίας και λειτουργίας των υπηρεσιών της,

υφίσταται εν γένει οποιαδήποτε δυνατότητα δικαστικού ελέγχου των εσωτερικών διαδικασιών λειτουργίας του σώματος;

6. Συνακόλουθα, καθίσταται καθ' οιονδήποτε τρόπο μη νόμιμη ή πάσχει η δοθείσα με την πρώτη Απόφασή της Βουλής εξουσιοδότηση προς τον Πρόεδρο της Βουλής να προχωρήσει σε δημοσιότητα της Λίστας στη βάση των θέσεων του Γενικού Εισαγγελέα της Δημοκρατίας περί ταυτόχρονης άσκησης καθηκόντων του Προέδρου της Βουλής και του λειτουργήματος του Προέδρου της Δημοκρατίας κατά τη συγκεκριμένη συνεδρία του σώματος κατά την οποία είχε ληφθεί η επίδικη Απόφαση;
7. Επιπροσθέτως και πέραν της απαιτούμενης εκ του Συντάγματος πλειοψηφίας για την ψήφιση νόμων και αποφάσεων, ο έλεγχος της οποίας επίσης αφορά αποκλειστικά τον εσωτερικό τρόπο λειτουργίας του σώματος, υφίσταται συνταγματικά άλλη δυνατότητα παρέμβασης και ελέγχου, αμέσως ή εμμέσως, λ.χ. στο πλαίσιο κατασταλτικού ελέγχου για σκοπούς ελέγχου της νομιμότητας λήψης των αποφάσεων της Βουλής, είτε κατά την ψήφιση νόμων είτε κατά τη λήψη άλλων αποφάσεων, ούτως ώστε η συγκεκριμένη «πολιτικής» φύσεως απόφαση να καταστεί αντισυνταγματική και/ή μη νόμιμη;

Πέραν των πιο πάνω συνταγματικής υφής πτυχών του όλου θέματος, στο πλαίσιο της όλης συζήτησης έχουν, επίσης, από πολλές πλευρές τεθεί τα κάτωθι:

Με δεδομένη την εκ του Συντάγματος κανονιστική και με ισχύ Νόμου υφή του Κανονισμού της Βουλής στη βάση της αρχής της διάκρισης των εξουσιών που διατρέχει το Σύνταγμα, συνακόλουθα δε της αρχής της αυτονομίας του σώματος, ο Πρόεδρος της Βουλής, όπως ρητά προνοείται στον Κανονισμό 8(2)(α), μεταξύ άλλων, διερμηνεύει τα αισθήματα της Βουλής χωρίς να έχει αποφασιστική αρμοδιότητα παρέκκλισης από τις αποφάσεις της Ολομέλειας του σώματος, πέραν της εξουσίας επίλυσης αναφεισας διαφοράς και/ή διαφωνίας που δυνατόν να ανακύψει κατά την εφαρμογή των προνοιών του Κανονισμού της Βουλής (Κανονισμός 85).

Εντός των πιο πάνω καθορισμένου κανονιστικού πλαισίου αναφορικά με τον εν τοις πράγμασι ρόλο του Προέδρου της Βουλής, τίθεται εν προκειμένω το ερώτημα κατά πόσο

ούτος δύναται, είτε ως Πρόεδρος της Βουλής είτε υπό την προσωπική του ιδιότητα, να αρνηθεί την υλοποίηση της ήδη ληφθείσας από το σώμα Απόφασης για δημοσιοποίηση της Λίστας, ενώ επιπλέον τίθεται και το ερώτημα πόσο εν τέλει η μη δημοσιοποίηση της Λίστας επιβάλλεται για λόγους δημοσίου συμφέροντος, οι οποίοι τίθενται υπεράνω της κυριαρχίας του σώματος και εάν ναι πώς οι λόγοι αυτοί εξειδικεύονται.

Θέτοντας τα πιο πάνω επί μέρους σημεία, στο όλο ζήτημα υπεισέρχεται και η προστασία των προσωπικών δεδομένων, σύμφωνα με τον Γενικό Κανονισμό για την Προστασία Προσωπικών Δεδομένων (ΕΕ) 2016/679 και την οικεία εθνική εφαρμοστική νομοθεσία, κατ' απαίτησιν της οποίας πριν από τη δημοσιοποίηση στοιχείων που αφορούν σε προσωπικά δεδομένα, νοουμένου πάντοτε ότι αυτά είναι αληθή και ακριβή, πρέπει να γίνεται στάθμιση και δικαιολόγηση της δημοσίευσής τους.

Σημειώνεται επί τούτου ότι, στη Λίστα περιλαμβάνονται στοιχεία για δημόσια πρόσωπα (Βουλευτές και υπουργούς), τα οποία είχαν ζητηθεί στο πλαίσιο συζήτησης από την Κοινοβουλευτική Επιτροπή Οικονομικών και Προϋπολογισμού του κρατικού προϋπολογισμού του έτους 2019, ήτοι στο πλαίσιο άσκησης κοινοβουλευτικού ελέγχου και τα οποία τελικά δόθηκαν απ' ευθείας από την τέως Διοικητή της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου κ. Χρ. Γιωρκάτζη στον τέως Πρόεδρο της Βουλής, τρεις μήνες αργότερα διαβαθμισμένα ως άκρως εμπιστευτικά.

Εν κατακλείδι και υπό το φως όλων των πιο πάνω και στο πλαίσιο της επιταγής της πλειοψηφίας του σώματος για δημοσιοποίηση αυτούσιας της Λίστας, ερωτάται κατά πόσο δύναμαι να προχωρήσω σε δημοσιοποίηση της Λίστας, συνυπολογιζομένων των κάτωθι-

1. Του κυριαρχικού θεσμικού ρόλου της Βουλής των Αντιπροσώπων και της δικαιοπολιτικής σημασίας της συγκεκριμένης Απόφασης του σώματος.
2. Της αρχής της διαφάνειας, η οποία συνιστά αναγκαία προϋπόθεση πραγμάτωσης της λογοδοσίας των αιρετών αξιωματούχων και συνακόλουθα της υποχρέωσης παροχής στην κοινωνία πρόσβασης στα αναγκαία προς τον σκοπό αυτό στοιχεία.
3. Της μειωμένης προστασίας που απολαύουν τα δημόσια πρόσωπα (υπουργοί και Βουλευτές), σε σχέση με το κατοχυρωμένο στο Άρθρο 8 της ΕΣΔΑ δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή και εν προκειμένω της επέμβασης από τη Βουλή ως θεσμικού οργάνου

υπό την έννοια του ως αναγκαίου περιορισμού σε μία δημοκρατική κοινωνία για συγκεκριμένο προβλεπόμενο σκοπό.

4. Του ανέλεγκτου των εσωτερικών διαδικασιών του σώματος (interna corporis) και του αποκλεισμού εκ προοιμίου του τυπικού ελέγχου συνταγματικότητας των αποφάσεων της Βουλής.
5. Της ανάγκης, όπως η Λίστα δημοσιευθεί αυτούσια, αφενός μεν γιατί η οποιαδήποτε εκ των προτέρων επεξεργασία αυτής απαιτεί τη συναίνεση των επηρεαζομένων, βάσει της οικείας νομοθεσίας περί προστασίας προσωπικών δεδομένων και αφετέρου γιατί σε τέτοια περίπτωση θα νοθευθεί η πολιτική βούληση της δεδομένης χρονικής στιγμής κατά την οποία ασκήθηκε ο συγκεκριμένος κοινοβουλευτικός έλεγχος.
6. Της εκ του Συντάγματος (Άρθρο 80.1) παρεχόμενης στους Βουλευτές ασυλίας (ποινικής και αστικής) ένεκεν γνώμης ή ψήφου δοθείσας από αυτούς στη Βουλή των Αντιπροσώπων.

Αναφέροντας όλα τα πιο πάνω, δηλώνω ότι ο κυριαρχικός ρόλος της Βουλής των Αντιπροσώπων είναι εκ προοιμίου αδιαπραγμάτευτος. Οι συνεχείς, όμως, παλινωδίες που σημειώθηκαν κατά καιρούς σε σχέση με το υπό συζήτηση θέμα επιβάλλουν την εις βάθος επισκόπηση των διάφορων πτυχών αυτού.

Παραμένω στη διάθεσή σας για οποιοσδήποτε περαιτέρω διευκρινίσεις.

Δρ. Αδάμος Αδάμου
Πρόεδρος Βουλής των Αντιπροσώπων

1 Δεκεμβρίου 2020

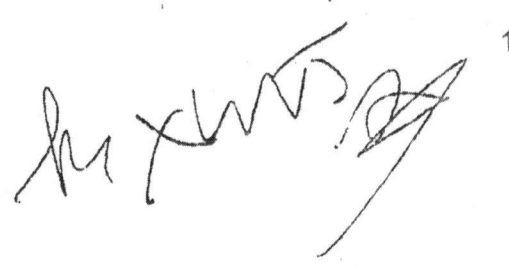
2

Προς
Δρ. Αδάμο Αδάμου
Πρόεδρο Βουλής των Αντιπροσώπων

Δημοσιοποίηση της «Λίστας Γιωρκάτζη» από τη Βουλή των Αντιπροσώπων

Αναφερόμαστε στην επιστολή σας ημερ. 19.11.2020 για το ως άνω ζήτημα. Έχουμε εξετάσει τα τιθέμενα από εσάς ερωτήματα με τη δέουσα προσοχή, καθότι αυτά άπτονται εξειδικευμένων ζητημάτων συνταγματικότητας. Τα απαντούμε κατωτέρω με τη σειρά που αυτά τίθενται.

1. Η Βουλή των Αντιπροσώπων είναι κυρίαρχο θεσμικό όργανο της κυπριακής πολιτείας, το οποίο έχει συσταθεί κατευθείαν εκ του Συντάγματος της Κυπριακής Δημοκρατίας, το οποίο καθορίζει τις εξουσίες της, τη σύνθεσή της και τον τρόπο λειτουργίας της (βλ. μεταξύ άλλων, Α. Emilianides, *Constitutional Law in Cyprus*, 2nd Ed, 2019, Δ. Μελισσάς, *Η Οργάνωση της Πολιτικής Εξουσίας στην Κυπριακή Πολιτεία: Το Εκλογικό Σώμα. Η Βουλή των Αντιπροσώπων*, Αθήνα-Κομοτηνή: Εκδόσεις Σάκκουλα, 1996, Κ. Τορναρίτης, *Η Κυπριακή Δημοκρατία και η Βουλή των Αντιπροσώπων της*, Λευκωσία, 1978, Α. Λοΐζου, *Σύνταγμα Κυπριακής Δημοκρατίας*, Λευκωσία, 2001). Ως θέμα αρχής η Βουλή έχει πλήρη εξουσία να καθορίζει τα του οίκου της, εκτός των περιπτώσεων που άλλως καθορίζεται στο Σύνταγμα (Κ. Τορναρίτης, 'Θέματα Σχετιζόμενα προς την Λειτουργίαν της Βουλής των Αντιπροσώπων' [1974] 4 *Κυπριακό Νομικό Βήμα*: 11-15).
2. Το άρθρο 73 του Συντάγματος κατοχυρώνει τη βασική αρχή σύμφωνα με την οποία η ΒτΑ ρυθμίζει κάθε θέμα της διαδικασίας της και λειτουργίας των υπηρεσιών της, με τον κανονισμό της. Αυτό συνιστά και αναγνώριση της αυτονομίας της έναντι των άλλων εξουσιών της πολιτείας, δυνάμει και της αρχής της διάκρισης των εξουσιών. Το άρθρο 61 του Συντάγματος προβλέπει πως η

 1

νομοθετική εξουσία της Κυπριακής Δημοκρατίας ασκείται από τη Βουλή για όλα τα θέματα, εξαιρουμένων εκείνων που ρητά υπάγονται στις κοινοτικές συνελεύσεις. Μετά την αυτοδιάλυση της ελληνικής κοινοτικής συνέλευσης και δυνάμει του περί Μεταβιβάσεως της Ασκήσεως των Αρμοδιοτήτων της Ελληνικής Κοινοτικής Συνελεύσεως και περί Υπουργείου Παιδείας Νόμο 12/1965, οι νομοθετικές αρμοδιότητες της ελληνικής κοινοτικής συνέλευσης μεταβιβάστηκαν στη Βουλή. Σύμφωνα εντούτοις με παγιωμένη νομολογία του Ανώτατου Δικαστηρίου η άσκηση των εξουσιών της Βουλής θα πρέπει να συνάδει με την αρχή της διάκρισης των εξουσιών (ενδεικτικά (Ραδιοφωνικό Ίδρυμα Κύπρου και άλλοι ν. Καραγιώργη και άλλων [1991] 3 ΑΑΔ 159).

3. Το άρθρο 179 (2) του κυπριακού Συντάγματος ρητά προβλέπει, μεταξύ άλλων, ότι

«Ουδείς νόμος ή απόφασις της Βουλής των Αντιπροσώπων..... δύναται να είναι καθ' οιονδήποτε τρόπον αντίθετος ή ασύμφωνος προς οιαδήποτε των διατάξεων του Συντάγματος ή προς οποιαδήποτε υποχρέωση επιβάλλεται στη Δημοκρατία ως αποτέλεσμα της συμμετοχής της ως κράτους μέλους στην Ευρωπαϊκή Ένωση».

Η πιο πάνω διάταξη σαφώς θέτει όρια στην άσκηση των εξουσιών της Βουλής. Η Βουλή υποχρεούται πάντοτε να ενεργεί εντός των ορίων που προδιαγράφει το Σύνταγμα και να μην λαμβάνει κατά συνέπεια αποφάσεις αντίθετες ή ασύμφωνες με οποιοδήποτε τρόπο με οποιαδήποτε διάταξη του Συντάγματος ή του ευρωπαϊκού δικαίου, το οποίο μετά την συνταγματική τροποποίηση που επέφερε ο ν. 127(Ι)/2006 κατέστη αναπόσπαστο τμήμα του υπέρτατου κανόνα της πολιτείας. Νόμος άρα και απόφαση της Βουλής που έτυχε της δημοσίευσης που απαιτεί το Άρθρο 82 τυγχάνει, παρεμπόπτοντος, ελέγχου σε κατάλληλη δικαστική υπόθεση. Θεωρούμε όμως ότι η υποχρέωση της Βουλής (όπως και οποιοδήποτε άλλου οργάνου) να μην παραβιάζει τις διατάξεις του Συντάγματος είναι οπωσδήποτε πρωταρχική και δεν εξαρτάται απλώς από το κατά πόσο μια απόφασή της υπόκειται ή όχι σε έλεγχο συνταγματικότητας των νόμων. Ιδιαίτερα ως προς την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων το άρθρο 35 του

ΚΥΠΡΟΣ
9
2

Συντάγματος καθορίζει και ρητά την πρωταρχική αρχή ότι οι νομοθετικές, εκτελεστικές και δικαστικές αρχές της Δημοκρατίας υποχρεούνται να διασφαλίζουν την αποτελεσματική εφαρμογή των συνταγματικών δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών εκάστη εντός των ορίων της αρμοδιότητάς της.

4. Αδιαμφισβήτητα η Βουλή των Αντιπροσώπων έχει την εξουσία να λαμβάνει «αποφάσεις» που αφορούν στη λειτουργία αυτής και στην άσκηση των εξουσιών της. Το ερώτημα κατά πόσο δύναται να λαμβάνει «πολιτικές αποφάσεις» ως σώμα χρειάζεται εντούτοις περαιτέρω διευκρινίσεις. Δυνάμει του άρθρου 82 του Συντάγματος οι νόμοι και οι αποφάσεις της Βουλής των Αντιπροσώπων τίθενται σε ισχύ με τη δημοσίευσή τους στην επίσημη εφημερίδα, εκτός αν ορίζεται διαφορετική ημερομηνία στο νόμο ή απόφαση. Η δημοσίευση γίνεται με ενέργεια του Προέδρου της Δημοκρατίας. Το ερώτημα είναι κατά πόσο όμως αυτές δύναται να θεωρηθούν ως «αποφάσεις» δυνάμει του άρθρου 82 του Συντάγματος που να οδηγούν σε δημοσίευσή τους. Στην απόφαση της Ολομέλειας στην αναφορά του *Προέδρου της Δημοκρατίας v. Βουλή των Αντιπροσώπων* [1985] 3 ΑΑΔ 1429 αποφασίστηκε ότι η απόφαση της Βουλής που λήφθηκε λόγω διαφωνίας με τον χειρισμό του κυπριακού προβλήματος από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας συνιστούσε έκφραση πολιτικής βούλησης σχετικά με τον χειρισμό του κυπριακού προβλήματος. Επειδή όμως το κυπριακό ως εκ της φύσης του βρίσκεται εκτός του πλαισίου του Συντάγματος, η απόφαση της Βουλής δεν θα ήταν δυνατό να εκδοθεί από τον Πρόεδρο με δημοσίευση στην επίσημη εφημερίδα. Στην απόφαση του Τριανταφυλλίδη Π. εκ μέρους της πλειοψηφίας του Δικαστηρίου τονίστηκε πως η Βουλή είχε την εξουσία να λαμβάνει «πολιτικές αποφάσεις» κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων της, πλην όμως παρόμοιες αποφάσεις δεν τυγχάνουν δημοσίευσης ως «αποφάσεις» εντός της έννοιας του άρθρου 82 του Συντάγματος.

Πιστεύουμε πως η ως άνω απόφαση της Ολομέλειας διά στόματος Τριανταφυλλίδη Π. καθιστά σαφές πως η Βουλή έχει κάθε δικαίωμα να λαμβάνει πολιτικής φύσης αποφάσεις, πλην όμως αυτές δεν δημοσιεύονται δυνάμει του

άρθρου 82 του Συντάγματος και δεν είναι διαπλαστικές δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, αλλά είναι διακηρυκτικού χαρακτήρα.

5. Ως προς τη δυνατότητα δικαστικού ελέγχου των εσωτερικών διαδικασιών της Βουλής των Αντιπροσώπων, θεμελιώδης είναι η απόφαση Νικολάου ν. Νικολάου [1992] 1 ΑΑΔ 1338, στην οποία η Ολομέλεια του Ανώτατου Δικαστηρίου διχάστηκε. Στην υπόθεση εξετάστηκε η συνταγματικότητα του περί της Πρώτης Τροποποίησης του Συντάγματος Νόμου 95/89, ο οποίος τροποποίησε το άρθρο 111 του Συντάγματος δυνάμει του δικαίου της ανάγκης χωρίς τη συμμετοχή Τουρκοκυπρίων βουλευτών. 5 δικαστές του Ανώτατου Δικαστηρίου έκριναν, μεταξύ άλλων, ότι η ύπαρξη κατάλληλης πλειοψηφίας της Βουλής των Αντιπροσώπων κατά την ψήφιση νόμου συνιστά στοιχείο της εσωτερικής τυπικής συνταγματικότητας του νόμου (*interna corporis*) το οποίο δεν μπορεί να ελεγχθεί από το Ανώτατο Δικαστήριο. Οι υπόλοιποι πέντε δικαστές του Ανώτατου Δικαστηρίου διαφώνησαν. Με δεδομένη τη διαφωνία εξετάστηκε και η ουσιαστική συνταγματικότητα του ν. 95/89 και ο νόμος κρίθηκε ως συνταγματικός. Στη μεταγενέστερη απόφαση Κουλουνητής, το Ανώτατο Δικαστήριο επιβεβαίωσε με σαφή πλειοψηφία 9 - 4 δικαστών ότι η Βουλή μπορεί να προβαίνει σε τροποποίηση των μη θεμελιωδών άρθρων του Συντάγματος με την αυξημένη πλειοψηφία των 2/3 των Ελληνοκυπρίων βουλευτών. Το θέμα του συνταγματικού ελέγχου των εσωτερικών διαδικασιών της Βουλής των Αντιπροσώπων όμως δεν επανεξετάστηκε έκτοτε. Θεωρούμε ότι θα ήταν παρακινδυνευμένο να επιχειρήσει κάποιος να προβλέψει ποια θα ήταν η κατάληξη του Ανώτατου Δικαστηρίου σε ενδεχόμενη δικαστική διαδικασία αμφισβήτησης εσωτερικών διαδικασιών της Βουλής.

Προσθέτουμε πάντως πως αν και η Βουλή ρυθμίζει πρωταρχικά τα θέματα του «οίκου της», ως ήδη αναφέραμε πράττει αυτό δυνάμει του Συντάγματος και στην απόφαση Χριστόφιας και άλλοι ν. Βουλής των Αντιπροσώπων [1996] 3 ΑΑΔ 421 έγινε αποδεκτό ότι το Ανώτατο Δικαστήριο μπορεί να ερμηνεύσει τις συνταγματικές διατάξεις που άπτονται της άσκησης των εξουσιών της Βουλής ακόμα και κατόπιν

Χρυσόπουλος

4

σχετικής αίτησης κοινοβουλευτικής ομάδας δυνάμει του άρθρου 149(β) του Συντάγματος προς το Ανώτατο Δικαστήριο.

6. Δεν έχουμε εντοπίσει από καταβολής Κυπριακής Δημοκρατίας διαδικασία έγερσης πολιτικής αγωγής κατά της Βουλής των Αντιπροσώπων με την οποία να ζητούνται αποζημιώσεις. Δεν είναι νοητό να ασκηθεί ποινική δίωξη κατά της Βουλής των Αντιπροσώπων ως οργάνου της πολιτείας. Αγωγή εξάλλου απ' ευθείας εναντίον απόφασης της Βουλής πέραν και ανεξάρτητα από το Άρθρο 172 του Συντάγματος, δεν υπήρξε. Δεν θεωρούμε ότι η Βουλή των Αντιπροσώπων δύναται να υπαχθεί στο άρθρο 172 του Συντάγματος, ώστε η Δημοκρατία να καθίσταται υπόλογη για πράξεις ή παραλείψεις της. Αξίζει να σημειωθεί ότι το άρθρο 172 του Συντάγματος δεν ρυθμίζει τη γενική ευθύνη του κράτους από τη λειτουργία των δημοσίων υπηρεσιών, αλλά μόνο την ευθύνη του κράτους για ζημιογόνες άδικες πράξεις ή παραλείψεις των υπαλλήλων ή αρχών του. Η άδικη παράλειψη θα πρέπει να έχει διαπραχθεί από υπαλλήλους ή αρχές της Δημοκρατίας. Απαιτείται επομένως η υπαλληλική ιδιότητα κατά τρόπο περιοριστικό. Το κράτος δεν φέρει ευθύνη για πράξεις των οργάνων του, όπως η Βουλή των Αντιπροσώπων, ούτε και περιλαμβάνεται εντός του πεδίου του η ψήφιση νόμων ή αποφάσεων της Βουλής οι οποίοι δημοσιεύονται δυνάμει του Συντάγματος.
7. Είναι όμως συζητήσιμο κατά πόσο θα μπορούσε να θεμελιωθεί αξίωση για αποζημιώσεις λόγω ζημίας που προκλήθηκε από ενέργεια που δεν αφορά σε δημοσίευση νόμου ή απόφασης σύμφωνα με το άρθρο 82 του Συντάγματος, αλλά θα βρισκόταν σε αντίθεση με ρητές διατάξεις του Συντάγματος ή του ευρωπαϊκού δικαίου που προστατεύουν ατομικά θεμελιώδη δικαιώματα και κατ' επέκταση κατά παράβαση των υποχρεώσεων της Βουλής ή των λειτουργών της δυνάμει του άρθρου 35 του Συντάγματος (Κ. Τορναρίτης 'Η Ευθύνη της Κυπριακής Δημοκρατίας εκ Ζημιογόνων Αδίκων Πράξεων ή Παραλείψεων των Υπαλλήλων ή Αρχών αυτής' 5 - 6 *Κυπριακό Νομικό Βήμα*: 3 - 13), τούτο μάλιστα ιδιαίτερα και της τριτενέργειας των ατομικών δικαιωμάτων που έχει αναγνωρίσει η νομολογία στην απόφαση *Γιάλλουρος v. Νικολάου* [2001] 1 ΑΑΔ 558, αλλά και της

5

νομολογίας του ΕΔΔΑ που υπάγει εντός του πεδίου ευθύνης της Κυπριακής Δημοκρατίας και πράξεις των δικαστικών αρχών. Ως θέμα αρχής επομένως η Βουλή των Αντιπροσώπων δεν φέρει αστική ευθύνη, με την επιφύλαξη που αναφέρουμε ανωτέρω.

8. Ως προς τους βουλευτές ατομικά, το άρθρο 83 του Συντάγματος προβλέπει πως οι βουλευτές δεν υπόκεινται σε ποινική δίωξη και δεν φέρουν αστική ευθύνη για οποιαδήποτε γνώμη εξέφρασαν ή ψήφο που έδωσαν στη Βουλή. Σύμφωνα με την κρατούσα πάντως άποψη που υπάρχει και στα συνταγματικά κείμενα άλλων κρατών κατά την ερμηνεία της εν λόγω διάταξης, αλλά και την ερμηνεία που είχε δώσει ο Τορναρίτης ως Γενικός Εισαγγελέας, η απόλυτη ασυλία καλύπτει μόνο δηλώσεις που γίνονται στη Βουλή με τη στενή έννοια του όρου και όχι π.χ. εντός του κτιρίου της Βουλής, όπως π.χ. σε δημοσιογραφική διάσκεψη. Διάφορα επιμέρους νομοθετήματα εξάλλου (π.χ. περί Αστικών Αδικημάτων Νόμος, Κεφ. 148) προβλέπουν για απόλυτο προνόμιο δηλώσεων που γίνονται με επίσημη ιδιότητα από τη Βουλή των Αντιπροσώπων.
9. Διευκρινίζουμε περαιτέρω πως η Βουλή των Αντιπροσώπων δεν είναι διοικητικό όργανο και ως εκ τούτου οι αποφάσεις της δεν υπόκεινται σε προσφυγή δυνάμει του άρθρου 146 του Συντάγματος. Πράξεις νομοθετικής εξουσίας, ως και προπαρασκευαστικές ή επιβοηθητικές προς την άσκηση της νομοθετικής εξουσίας πράξεις εξαιρούνται του πεδίου του άρθρου 146 του Συντάγματος και σε κάθε περίπτωση δεν συνιστούν εκτελεστές διοικητικές πράξεις (βλ. ενδεικτικά *Mavrommatis v. The Land Consolidation Authority* [1984] 3 CLR 1006).
10. Στρεφόμενοι στην ουσία της απόφασης της Βουλής, από το ιστορικό της απόφασης 17.7.2020 προκύπτει πως κατά πλειοψηφία η Βουλή τάχθηκε υπέρ της άμεσης δημοσιοποίησης της λίστας. Θεωρήθηκε δε ότι απαιτείτο κατά το Άρθρο 82 του Συντάγματος δημοσίευση στην Επίσημη Εφημερίδα και για αυτό αποστάλθηκε στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας ανέπεμψε (Άρθρο 51.1 και 140 του Συντάγματος) στις 29.7.2020 την απόφαση (μαζί με άλλους Νόμους που ψηφίστηκαν την ίδιαν ημέρα) για δύο λόγους: (α) ότι

αυτή
6

αποτελεί «έκφραση πολιτικής βούλησης», μη προβλεπόμενη στο Σύνταγμα και μη αποτελούσα «απόφαση» που απαιτεί δημοσίευση στην Επίσημη Εφημερίδα και (β) Η απόφαση αυτή ως και σειρά άλλων Νόμων που ψηφίστηκαν στις 17.7.2020 λήφθηκαν με τη συμμετοχή και υπό την Προεδρία του τότε Προέδρου της Βουλής που όμως ασκούσε καθήκοντα (Άρθρο 36(2) του Συντάγματος) Προέδρου της Δημοκρατίας λόγω της απουσίας του στο εξωτερικό. Τότε δεν υπήρξε η οποιαδήποτε νομική αντίδραση ή αμφισβήτηση από τη Βουλή εντός των χρονικών πλαισίων που προβλέπονται στο Σύνταγμα, προς ανατροπή τέτοιας απόφασης / κρίσης του Προέδρου της Δημοκρατίας. Συνεπώς **έμμεσα πλην σαφώς** η ίδια η Βουλή αποδέχθηκε την εξ ύπαρξης ακυρότητα της εν λόγω απόφασης, εφόσον η ίδια είχε αποστείλει την εν λόγω απόφαση για δημοσίευση. Συνεπώς θεωρούμε πως στη βάση των γεγονότων προκύπτει πως η ως άνω απόφαση δεν υφίσταται πλέον, αλλά ούτε και η εξουσιοδότηση που είχε δοθεί προς τον Πρόεδρο της Βουλής για να προχωρήσει σε δημοσιοποίηση της λίστας.

11. Θεωρούμε ότι ο Πρόεδρος της Βουλής δεσμεύεται από κάθε απόφαση που λήφθηκε νόμιμα από την Ολομέλεια της Βουλής. Ειδικά όμως η απόφαση 17.7.2020 ουσιαστικά θα πρέπει να θεωρηθεί ότι έπαυσε να έχει την όποια δεσμευτικότητα, κατά τα όσα αναφέρθηκαν ανωτέρω. Αν η Βουλή επιθυμεί να προχωρήσει σε δημοσιοποίηση της λίστας θα πρέπει να λάβει νέα δεσμευτική απόφαση με σαφές περιεχόμενο.

12. Ως προς το ερώτημα κατά πόσο η μη δημοσιοποίηση της λίστας επιβάλλεται για λόγους δημοσίου συμφέροντος και ιδιαίτερα ως προς την προστασία των προσωπικών δεδομένων παρατηρούμε τα ακόλουθα:

- Όσα περιέχονται στη Λίστα εμπίπτουν στον ορισμό «δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα» του Άρθρου 2 του Νόμου 125(Ι)/2018 και του Άρθρου 4(1) του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 (GDPR), που καθορίζουν ως «δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα» κάθε πληροφορία που αφορά ταυτοποιημένο ή ταυτοποιήσιμο φυσικό πρόσωπο («υποκείμενο των δεδομένων»). Το ταυτοποιήσιμο φυσικό πρόσωπο είναι εκείνο του οποίου η ταυτότητα μπορεί να εξακριβωθεί, άμεσα ή

Χμτ
7

έμμεσα, ιδίως μέσω αναφοράς σε αναγνωριστικό στοιχείο ταυτότητας, όπως όνομα, σε αριθμό ταυτότητας, σε δεδομένα θέσης, σε επιγραμματικό αναγνωριστικό ταυτότητας ή σε έναν ή περισσότερους παράγοντες που προσιδιάζουν στη σωματική, φυσιολογική, γενετική, ψυχολογική, οικονομική, πολιτιστική ή κοινωνική ταυτότητα του εν λόγω φυσικού προσώπου». (βλ. ενδεικτικά Rucker/Kugler, *New European General Data Protection Regulation*, Beck, Hart, Nomos, 2017).

- Η δημοσίευση της Λίστας συνιστά επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα καθώς σύμφωνα με το άρθρο 2 (1) του Νόμου 125(Ι)/2018: «επεξεργασία» σημαίνει κάθε πράξη ή σειρά πράξεων που πραγματοποιείται με ή χωρίς τη χρήση αυτοματοποιημένων μέσων, σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα ή σε σύνολα δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όπως η συλλογή, η καταχώριση, η οργάνωση, η διάρθρωση, η αποθήκευση, η προσαρμογή ή η μεταβολή, η ανάκτηση, η αναζήτηση πληροφοριών, η χρήση, η κοινολόγηση με διαβίβαση, η διάδοση ή κάθε άλλη μορφή διάθεσης, η συσχέτιση ή ο συνδυασμός, ο περιορισμός, η διαγραφή ή η καταστροφή».

- Ως Παραβίαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σύμφωνα με το άρθρο Άρθρο 2 του Νόμου 125(Ι)/2018 και Άρθρο 4 του GDPR θεωρείται η παραβίαση της ασφάλειας που οδηγεί σε τυχαία ή παράνομη καταστροφή, απώλεια, μεταβολή, άνευ άδειας κοινολόγηση ή πρόσβαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που διαβιβάστηκαν, αποθηκεύτηκαν ή υποβλήθηκαν κατ' άλλο τρόπο σε επεξεργασία.»

13. Όσον αφορά το ζήτημα του ότι ορισμένα στοιχεία που θα περιλαμβάνονται στη Λίστα δεν θα ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα και θα είναι ανακριβή ο GDPR αναφέρει στο άρθρο 5(δ) πως τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα θα πρέπει να είναι ακριβή και, όταν είναι αναγκαίο, επικαιροποιούνται· πρέπει να λαμβάνονται όλα τα εύλογα μέτρα για την άμεση διαγραφή ή διόρθωση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα τα οποία είναι ανακριβή, σε σχέση με τους σκοπούς της επεξεργασίας («ακρίβεια»), ενώ το άρθρο 16 του GDPR αναφέρει πως το υποκείμενο των

Χατζής
Σ. Σ.

δεδομένων έχει το δικαίωμα να απαιτήσει από τον υπεύθυνο επεξεργασίας χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση τη διόρθωση ανακριβών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν. Έχοντας υπόψη τους σκοπούς της επεξεργασίας, το υποκείμενο των δεδομένων έχει το δικαίωμα να απαιτήσει τη συμπλήρωση ελλιπών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, μεταξύ άλλων μέσω συμπληρωματικής δήλωσης. Το άρθρο 82 του GDPR καθορίζει εξάλλου πως κάθε πρόσωπο το οποίο υπέστη υλική ή μη υλική ζημία ως αποτέλεσμα παραβίασης του παρόντος κανονισμού δικαιούται αποζημίωση από τον υπεύθυνο επεξεργασίας ή τον εκτελούντα την επεξεργασία για τη ζημία που υπέστη και πως κάθε υπεύθυνος επεξεργασίας που συμμετέχει στην επεξεργασία είναι υπεύθυνος για τη ζημία που προκάλεσε η εκ μέρους του επεξεργασία που παραβαίνει τον παρόντα κανονισμό. Ο εκτελών την επεξεργασία ευθύνεται για τη ζημία που προκάλεσε η επεξεργασία μόνο εφόσον δεν ανταποκρίθηκε στις υποχρεώσεις του παρόντος κανονισμού που αφορούν ειδικότερα τους εκτελούντες την επεξεργασία ή υπερέβη ή ενήργησε αντίθετα προς τις νόμιμες εντολές του υπευθύνου επεξεργασίας.

14. Είναι γεγονός ότι το άρθρο 5(α) του Νόμου 125(Ι)/2018 καθορίζει ότι: «*Η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα επιτρέπεται και είναι νόμιμη όταν διενεργείται από τη Βουλή των Αντιπροσώπων στο πλαίσιο των εξουσιών της.*». Περαιτέρω ο GDPR δεν εφαρμόζεται σε δραστηριότητες που δεν άπτονται του δικαίου της ΕΕ. Θα μπορούσε επομένως κάποιος να ισχυριστεί ότι η ανακοίνωση της λίστας εντός της Βουλής στο πλαίσιο της άσκησης των εξουσιών της Βουλής δεν θα συνιστούσε αφ' εαυτού παραβίαση του GDPR ή της εναρμονιστικής αυτού νομοθεσίας. Περαιτέρω, το άρθρο 6(1)(ε) του GDPR προβλέπει πως η επεξεργασία είναι σύμφωνη εάν είναι απαραίτητη για την εκπλήρωση καθήκοντος που εκτελείται προς το δημόσιο συμφέρον ή κατά την άσκηση δημόσιας εξουσίας που έχει ανατεθεί στον υπεύθυνο επεξεργασίας και οπωσδήποτε εν προκειμένω η Βουλή τεκμαίρεται ότι ασκεί δημόσια εξουσία προς το δημόσιο συμφέρον. Περαιτέρω αν και η εξαίρεση αφορά στην επεξεργασία που διενεργείται από τη Βουλή στο πλαίσιο της άσκησης των εξουσιών της, τούτο δεν καλύπτει τη

Χωρίς
9

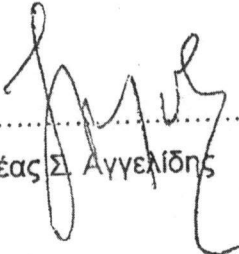
δημοσιοποίηση. Τυπικά θα μπορούσε να λεχθεί πως εφόσον π.χ. η ανακοίνωση του περιεχομένου της λίστας θα γίνει εντός της Βουλής κατά τη συνεδρία για παράδειγμα της Ολομέλειας, οπωσδήποτε αυτή θα καλυπτόταν από ασυλία, χωρίς πάντως η ασυλία να καλύπτει την περαιτέρω αναδημοσίευση εκτός Βουλής. Εντούτοις, το ζήτημα κατά την άποψή μας δεν είναι τυπικό, εφόσον ως αναφέραμε ανωτέρω η Βουλή των Αντιπροσώπων έχει έτσι κι αλλιώς δύναμη του άρθρου 35 του Συντάγματος την υποχρέωση να διασφαλίζει τα ατομικά δικαιώματα και το GDPR και η εναρμονιστική νομοθεσία συνιστούν έκφραση του άρθρου 15 του Συντάγματος που κατοχυρώνει το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή και επομένως πρέπει να αντιμετωπιστεί ως ουσιαστικό ζήτημα.

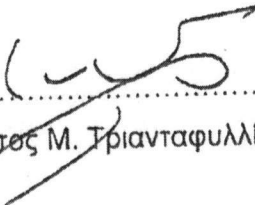
15. Δεν μας διαφεύγει πως η Βουλή, με την πολιτική διαμόρφωση της πολυκομματικής έκφρασης της επιθυμίας του κυρίαρχου λαού, δεν μπορεί να αγνοεί κατά πολιτική θεώρηση του ζητήματος, την αγωνία και αγανάκτηση του πολίτη περί τη διαφθορά / διαπλοκή. Ζητήματα δικαιωμάτων προστασίας των προσωπικών δεδομένων, θα πρέπει να σταθμιστούν με το ευρύτερο ζήτημα της συνταγματικής τάξης και του δημοσίου συμφέροντος. Το δικαίωμα αυτό στα πλαίσια του κοινοβουλευτικού ελέγχου δεν ασκείται στο κενό. Ιδιαίτερα όταν η ίδια η Βουλή διά του κοινοβουλευτικού ελέγχου μπορεί να καλέσει ενώπιόν της για διευκρινήσεις τον Διοικητή της Κεντρικής ως και κάθε πολιτικά εκτεθειμένο πρόσωπο. Δεν μας διαφεύγει επίσης πως χωρίς να γίνεται αναφορά στα μη εξυπηρετούμενα δάνεια των ΠΕΠ που εξετάζει η Βουλή, η δημοσίευση ημιτελούς λίστας με επιλεκτικά δεδομένα, δεν θα εξυπηρετούσε ενδεχομένως τις αρχές της αναλογικότητας και της διαφάνειας. Οπωσδήποτε δεν είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε ποια δεδομένα περιλαμβάνονται στην εν λόγω λίστα και σε ποια πρόσωπα αφορούν ώστε να είμαστε σε θέση να τοποθετηθούμε επί της ουσίας και ούτε και είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε τις συνέπειες της ενδεχόμενης επικαιροποίησης της λίστας.

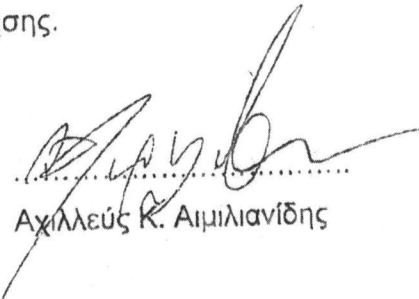
16. Στη βάση των ανωτέρω αρχών θεωρούμε πως η Βουλή δύναται, λαμβάνοντας υπόψη την λειτουργική της αυτονομία και το δημόσιο συμφέρον, σε συνδυασμό με την ανάγκη προστασίας των θεμελιωδών ελευθεριών και των προσωπικών

χρ
9

δεδομένων, αλλά και των παραγόντων που αναφέρονται στις σελ. 5-6 της επιστολής σας, να προχωρήσει στην αναγκαία στάθμιση ώστε, αφού μελετήσει εκ νέου το ζήτημα, να λάβει σχετική δεσμευτική απόφαση. Συνειδητά αποφεύγουμε να τοποθετηθούμε ως προς οποιαδήποτε ζητήματα άπτονται καθαρά πολιτικών αποφάσεων και στάθμισης κρίσης από τη Βουλή των Αντιπροσώπων, περιοριζόμενοι στις νομικές πτυχές του θέματος και μόνο, ως άλλωστε και ο ρόλος μας για σκοπούς παροχής της παρούσας γνωμοδότησης.

.....
Ανδρέας Σ. Αγγελίδης

.....
Χρίστος Μ. Τριανταφυλλίδης

.....
Αχιλλεύς Κ. Αιμιλιανίδης